

MOIS DE LA PHOTO A BANGKOK

4

4th MONTH OF PHOTOGRAPHY
Rama IX Art Museum Foundation
An Event of the French Cultural Festival, La Fête 2008

organized by: Embassy of France in Thailand
& Alliance française in Bangkok

CREATIVITE, AMITIE ET PHOTOGRAPHIE

Depuis 2001, il est indéniable que 'Le Mois de la Photographie' du festival culturel français La Fête a joué un rôle considérable dans la promotion de la photographie thaïe. Il lui a apporté l'animation et l'attention nécessaires, aidant ainsi à élever la photographie contemporaine au rang d'Art auprès du grand public et des amateurs d'art thaï.

Le but des organisateurs n'est pas simplement de mettre en avant des photographes français dans un exercice de promotion hexagonale, car depuis la toute première année de sa conception, ils ont profité de l'opportunité de travailler avec des commissaires locaux et ainsi choisir des œuvres d'artistes et de photographes thaïs qui ont su se distinguer.

Un bref retour sur l'histoire de la photographie nous permet de découvrir que la première personne à avoir introduit un appareil photo au Siam n'est autre que le Père Larnaudie, un prêtre français sous les ordres de l'Evêque Jean-Baptiste Pallegoix, à la fin du règne du Roi Rama III.

Après être monté sur le trône, le roi Mongkut (1804 – 1868) autorisa l'Evêque Pallegoix à prendre une photo de lui pour montrer au monde occidental sa modernité. Le Roi prouva ainsi son ouverture d'esprit vis-à-vis des technologies occidentales et ne succomba pas aux superstitions prédominantes selon lesquelles, la photographie lui aspirerait son âme. De plus, il s'habilla même de différents costumes, chacun conçu de façon appropriée pour que les photographes ainsi prises soient envoyées aux différents rois et chefs d'états d'occident comme un outil diplomatique pour encourager la compréhension et les bonnes relations entre leurs pays et le sien. Par exemple, il porta les décorations impériales françaises pour poser pour un portrait qu'il envoya à l'Empereur Napoléon III.

Il est donc intéressant que le quatrième 'Mois de la Photographie' ait désigné le portrait et l'autoportrait comme thème principal. Autant que je sache, aucune autre exposition photographique en Thaïlande n'a jamais sérieusement exploré ce thème auparavant, que ce soit dans son contenu, son sens, son interprétation ou son expression.

Afin de faciliter au public la visite des plus de deux cents photographies contenues dans 'Face à Faces', les organisateurs ont décidé de toutes les réunir en un seul lieu plutôt que d'exposer dans plusieurs galeries éparpillées dans la ville comme ce fut le cas les années précédentes. Pour ce faire, nous avons travaillé en coopération avec la salle d'exposition de la Silom Galleria et la Tang Contemporary Art située dans le même bâtiment.

L'exposition Face à Faces se divise en deux parties. La section française, sélectionnée par Isabelle de Montfumat, se compose de travaux d'artistes français et d'artistes étrangers résidant en France. L'autre section, elle, se compose d'œuvres d'artistes thaïs et d'artistes étrangers résidant en Thaïlande, sélectionnée par mes soins.

L'autre exposition à ne pas manquer est 100 x France / CulturesFrance, une exposition qui nous fait découvrir l'histoire de la photographie française. La commissaire, Sophie Schmit a choisi les cent photos françaises se démarquant le plus parmi les collections de photographes, d'artistes et de collectionneurs privés. Cette exposition est présentée à la Queen's Gallery. Accompagnant cette exposition dans le contexte de l'histoire de la photographie thaïe, Claude Estèbe, expert universitaire et analyste de photographies anciennes, a rassemblé une collection de reproductions de photographies datant de l'époque du Roi Mongkut, au sujet desquelles il donnera une conférence au public thaï pour la première fois.

C'est mon espoir que cette quatrième édition du 'Mois de la Photographie' apporte savoir et expérience, élargisse la perspective des spectateurs, et soit une source d'inspiration créative pour les photographes et les artistes.

Manit Sriwanichpoom
Commissaire Général

ความคิดสร้างสรรค์, มิตรภาพ และการถ่ายภาพ

นับตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ เป็นต้นมา คงปฏิเสธไม่ได้ว่า 'เดือนแห่งการถ่ายภาพ' (Mois de la Photo) ในเทศกาลศิลปะฝรั่งเศส La Fête มีบทบาทไม่น้อยในการส่งเสริม 'ศิลปะภาพถ่าย' ของไทยให้คึกคัก ตื่นตัว และสร้างการยอมรับต่อสถานภาพของ 'สื่อศิลปะร่วมสมัย' แบบนี้ให้แก่วงการศิลปะและชุมชนทั่วไปของไทย

หากสังเกตจะเห็นว่า ผู้จัดงานนี้มิได้มุ่งหวังเพียงต้องการประชาสัมพันธ์ หรือส่งเสริมชุมชนไทย ให้รู้จักแต่เฉพาะผลงานของช่างภาพหรือศิลปินฝรั่งเศสเท่านั้น แต่ยังถือโอกาสนี้ร่วมมือกับภัณฑารักษ์ท้องถิ่น เพื่อช่วยคัดสรรผลงานภาพถ่ายของศิลปินและช่างภาพไทยที่โดดเด่นเข้าร่วมแสดงนับตั้งแต่ปีแรกของการจัดงาน นี้ถือเป็นวิธีการช่วยยกระดับมาตรฐานงานสร้างสรรค์ศิลปะภาพถ่ายของไทยอีกทางหนึ่ง

เมื่อมองย้อนอดีตกลับไปประวัติศาสตร์การถ่ายภาพไทย จะพบว่าผู้ที่นำกล้องถ่ายรูปเข้ามาในสยามประเทศเป็นคนแรกไม่ใช่ใครอื่น เขาคือบาทหลวงฝรั่งเศส คุณพ่อลาร์โนดี (Pere Larnaudie) ตามคำสั่งของท่านบิชอปปาเลโกวซ์ (Bishop Jean-Baptiste Pallegoix) ซึ่งอยู่ช่วงปลายรัชกาลที่ ๓

ครั้นถึงรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงเปิดรับวิทยาการสมัยใหม่จากโลกตะวันตก พระองค์ทรงอนุญาตให้ท่านบิชอปปาเลโกวซ์ถ่ายภาพพระบรมฉายาของพระองค์ เพื่อแสดงให้ชาวตะวันตกเห็นถึงความทันสมัยของพระองค์ โดยมีได้ทรงกลัวเกรงว่ากล้องถ่ายภาพจะดูดวิญญาณของพระองค์อย่างที่คุณเคยได้ยินในพงศาวดาร และยังทรงโปรดคล้อยพระองค์ในแบบต่างๆเพื่อการถ่ายภาพ โดยจัดถวายภาพถ่ายที่ได้ไปยังบรรดาคริสตียและผู้นำประเทศตะวันตก เพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางการทูต สร้างความเข้าใจ และสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างประเทศ ซึ่งมีภาพหนึ่งพระองค์ทรงส่งถึงประตศเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของฝรั่งเศส เพื่อถวายแด่พระเจ้าจักรพรรดินโปเลียนที่ ๓ (Napoleon III)

ดังนั้น เมื่อ 'เดือนแห่งการถ่ายภาพ' ครั้งที่ ๔ ได้เสนอธีมหรือหัวข้อหลักของงานว่าเป็นเรื่อง Portrait และ Self-portrait จึงถือเป็นหัวข้อที่น่าสนใจ เพราะเท่าที่ทราบยังไม่เคยมีนิทรรศการภาพถ่ายในไทย ที่ทำการสำรวจการใช้ภาพถ่ายเพื่อวัตถุประสงค์อย่างจริงจังจนมาก่อน ทั้งในแง่เนื้อหา ความหมาย การตีความ รวมถึงรูปแบบการนำเสนอ

เพื่อให้การชื่นชมผลงานภาพถ่ายกว่า ๒๐๐ ชิ้น ในนิทรรศการ Face to Faces เป็นไปด้วยความสะดวก และได้ครบถ้วน ผู้จัดจึงตัดสินใจให้ผลงานทั้งหมดมาอยู่รวมกันแทนที่จะกระจายไปแสดงตามแกลเลอรีหลายๆ แห่งเช่นอดีต ครั้นนี้เราได้รับความร่วมมือจากห้องแสดงงานของสโสม แกลเลอรี และ ถึง คอนเทมโพลารี่ อาร์ต

ตัวนิทรรศการ Face to Faces จะแบ่งเป็นสองส่วนใหญ่นๆ คือ ส่วนที่มาจากฝรั่งเศส เป็นผลงานการคัดสรรโดย อีซาเบล เดอ มอนฟุมาท (Isabelle de Montfumat) ซึ่งล้วนเป็นฝีมือของศิลปินฝรั่งเศส และศิลปินต่างชาติที่พำนักอยู่ที่นี่ และส่วนที่เป็นผลงานของศิลปิน และช่างภาพของไทยและชาวต่างชาติที่สร้างสรรค์งานในประเทศ มีตัวผมเองเป็นผู้คัดเลือกผลงาน

มีนิทรรศการอีกชุดหนึ่งที่ไม่ควรพลาด "100xFrance / CulturesFrance" ถือเป็นนิทรรศการเชิงประวัติศาสตร์ภาพถ่าย โดย โซฟี ชมิต (Sophie Schmit) ภัณฑารักษ์ได้คัดเลือกภาพถ่ายหนึ่งร้อยชิ้นของฝรั่งเศส ซึ่งได้มาจากพิพิธภัณฑ์ คอลเลกชันเอกชน นักสะสม ช่างภาพและศิลปิน นิทรรศการนี้จัดให้มีขึ้นที่ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ และเพื่อให้นิทรรศการส่วนนี้เชื่อมโยงเข้ากับบริบทประวัติศาสตร์ภาพถ่ายไทยมากขึ้น โคลด เอสเตบ (Claude Estèbe) นักวิชาการและนักวิจัยภาพถ่ายโบราณ จะจัดแสดงภาพสำเนาจากภาพถ่ายเก่าสมัยรัชกาลที่ ๔ พร้อมทั้งจะบรรยายผลงานวิจัยให้ชุมชนไทยได้รับฟังเป็นครั้งแรก

หวังว่า เดือนแห่งการถ่ายภาพ ครั้งที่ ๔ จะสร้างความรู้, ขยายประสบการณ์, เปิดมุมมองใหม่ๆ ให้แก่ชุมชน และก่อแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ใหม่ๆ ให้แก่ช่างภาพ และศิลปิน

มานิต ศรีวานิชภูมิ
ภัณฑารักษ์

CREATIVITY, FRIENDSHIP AND PHOTOGRAPHY

Since 2001, it cannot be denied that La Fête's 'Month of Photography' has played a considerable role in the promotion of Thai photography, bringing to it excitement and awareness, thereby helping to raise the profile of contemporary photography as an art form among Thai art lovers and the general public.

It is notable that the organisers' aim has not been merely to promote French photo-artists and photographers in a nationalistic exercise of public relations. From the very first year of its inception, they have used the opportunity to work with local curators to select outstanding work from Thai artists and photographers. This has further contributed to the raising of creative standards of Thai photographic art.

A study of the history of Thai photography would soon discover that the first person to bring a photographic camera into Siam was none other than the French priest, Father Larnaudie, on the orders of Bishop Jean-Baptiste Pallegoix, towards the end of the reign of King Rama III.

After King Mongkut (1804 - 1868) ascended the throne, he allowed Bishop Pallegoix to take his photograph in order to convey his modernity to the Western world. The King had an open-minded approach to Western technology and did not succumb to the prevailing superstitious fear that photography would suck away his soul. Not only that, he even dressed up in different costumes, each one designed to be appropriate, so that the pictures taken could be sent to the various kings and leaders of the West as a diplomatic tool to foster understanding and good relations between their countries and his own. For example, he wore French imperial decorations to sit for a portrait that he sent to Emperor Napoleon III.

It is therefore interesting that the fourth 'Month of Photography' has designated portrait and self-portrait as its main theme. As far as I know, no other photography exhibition in Thailand has ever seriously explored this theme before, whether in its contents, meaning, interpretation or expression.

To make it convenient for the public to view the more than two hundred photographs featured in 'Face to Faces', the organizers have decided to gather them together in one place instead of showing in many separate galleries scattered around the city as in past years. In this we have received the co-operation of Silom Galleria's exhibition hall, and Tang Contemporary Art in Silom Galleria.

'Face to Faces' is divided into two main parts. The French section, curated by Isabelle de Montfumat, consists of work by French artists and French-based foreign artists living in France. The other section, consisting of work by Thai and Thai-based foreign artists and photographers resident in Thailand, is curated by myself.

Another exhibition which should not be missed is '100 x France' / Culturesfrance, an exhibition which incidentally reveals to us the history of French photography. It is curated by Sophie Schmit, who has chosen one hundred outstanding photographs from France, culled from the collections of private collectors, photographers and artists. This exhibition is on display at the Queen's Gallery. Accompanying this exhibition into the context of the history of Thai photography, Claude Estèbe, academic expert and analyst of old photographs, has put together a collection of copies of photographs from King Mongkut's time, on which he will give a lecture to the Thai audience for the first time.

It is my hope that this fourth edition of the 'Month of Photography' will bring knowledge and new experiences, expand the viewers' perspectives, and be a source of creative inspiration for photographers and artists.

Manit Sriwanichpoom
General curator

Historical Photography
8 June - 8 July 2008
The Queen's Gallery

100 x France

Rama IX Art Museum Foundation

Histoire de la Photographie française, des origines à nos jours

ประวัติศาสตร์แห่งภาพถ่ายฝรั่งเศส จากอดีต ถึงปัจจุบัน

History of French photography from its origin to present day

A LA MEMOIRE DE JANINE NIEPCE (1921-2007)

« Ce que la photographie reproduit à l'infini n'a eu lieu qu'une fois : elle répète mécaniquement ce qui ne pourra jamais plus se répéter existentiellement », Roland Barthes.

On comprend là l'émotion ressentie par le monde entier quand, en 1839, il découvre la photographie. Un rêve devenu réalité. Cette exposition raconte une histoire qui débute officiellement à Paris pour se poursuivre de nos jours.

Les tirages présentés ont été choisis parmi les milliers d'épreuves conservées à la Bibliothèque nationale de France, au musée d'Orsay et au Centre Pompidou à Paris, trois des plus riches collections publiques existantes dans le monde. Le ministère de la Culture, l'École nationale supérieure des beaux-arts de Paris, la donation Jacques Henri Lartigue, l'Estate Brassai, les collectionneurs privés, les photographes, les artistes ou leurs ayants droit nous ont également fait la confiance de nous accompagner dans cette aventure.

Chacune de ces images est présentée avec un texte racontant l'histoire de la photographie et de son auteur, de la France et des Français ; de Paris aussi. Choisir une seule œuvre par artiste a permis d'exposer, aux côtés des génies que furent Nicéphore Niépce, Louis-Adolphe Humbert de Molard, Gustave Le Gray, Charles Nègre, Eugène Cuvelier, les frères Bisson, Félix Nadar ou Eugène Atget, des photographes plus rarement exposés tels que Édouard Baldus, Charles Marville ou Auguste Collard, ainsi que des tirages d'amateurs anonymes ou célèbres qui ont pour nom Jacques Henri Lartigue ou le comte Robert de Montesquiou.

Toutefois, la photographie ne pourrait se comprendre si l'on ne suivait l'évolution de sa technique. Au début de son histoire, elle est peu à peu mise au point par de riches inventeurs passionnés de photographie. Avec l'évolution des techniques (reproductibilité des tirages, raccourcissement du temps d'exposition...), elle est commercialisée par des photographes talentueux comme Félix Nadar ou Mayer & Pierson. Outil de la propagande impériale sous Napoléon III (1852-1870), elle témoigne tout au long de son existence des bouleversements urbanistiques (grands travaux de Paris), politiques (la Commune), sociaux (exode rural) d'une société en constante mutation.

Mais la photographie oscille également entre art et sciences. En 1839, le ministre et savant François Arago lui prédit un rôle scientifique. « Répertoire d'images », elle peut être triée, classée, comparée, analysée par les frères Henry, astronomes ; Alphonse Bertillon, fondateur du service parisien de l'Identité Judiciaire ; le docteur Raviart, psychiatre ou le physiologiste Jules Marey. Autre physiologiste, Duchenne de Boulogne souhaite mettre son « répertoire des expressions » au service des étudiants de l'École des beaux-arts de Paris.

Les extraordinaires photographes français que furent Charles Nègre et Gustave Le Gray ont été des peintres. Des artistes prestigieux tels qu'Eugène Delacroix ou Edgar Degas l'ont utilisé pour se constituer un « répertoire de poses iconographiques ».

Au début du 20e siècle les pictorialistes parmi lesquels Constant Puyo ont souhaité, par la composition de leurs œuvres et la matière ajoutée à leurs tirages, obtenir un « rendu » proche de la peinture. Après le chaos de la guerre de 1914-1918, les surréalistes jouent avec les expérimentations techniques. Avec Man Ray, Dora Maar ou Raoul Ubac, la photographie n'est plus seulement « représentation », elle est aussi « objet » de création.

Toutefois, à partir de 1930, des photographes humanistes comme Brassai, André Kertész, Robert Doisneau partent à la rencontre d'un Paris poétique. Celui des gamins, des voyous ou des amoureux. Avec le développement de la presse Janine Niépce ou Sabine Weiss, devenues reporters photographes, couvrent l'actualité politique et sociale. La photographie est omniprésente dans les magazines et les livres. Elle se place aussi sur les murs. Pour ses photographies de mode, Frank Horvat préfère la rue aux studios. Les agences se multiplient. Parmi les fondateurs de l'agence Magnum en 1947, Henri Cartier-Bresson traque « l'instant décisif ». Aux côtés de Martine Franck ou de Raymond Depardon, le photographe contrôle directement l'utilisation et la commercialisation de ses œuvres. « Photographe journaliste », Gilles Caron couvre l'actualité la plus brûlante jusqu'à y perdre la vie. Jeanloup Sieff sème ses photographies comme autant de petits cailloux retraçant son œuvre. Agnès Varda immortalise Gérard Philipe sur la scène du Festival d'Avignon avant de se lancer dans le cinéma et la « création contemporaine ».

De la photographie aux arts plastiques, il n'y avait qu'un pas à franchir. Avec Bernard Faucon, Patrick Tosani, Valérie Belin, Frank Perrin, Valérie Jouve, la photographie devient un médium de création, un outil au service des plasticiens. Elle est « mémoire » avec Bernard Plossu et Georges Rousse. Elle se transforme en « Tableau » avec Jean-Marc Bustamante. Quant à Bertrand Lavier, il n'est même pas photographe.

Cette exposition désire souligner l'extraordinaire vitalité d'une création débutée en France voilà moins de deux siècles. Elle souhaite surtout permettre à chacun d'entre nous de se raconter une histoire.

« La photographie ne dit pas (forcément) ce qui n'est plus, mais seulement et à coup sûr ce qui a été. » Roland Barthes, *La Chambre claire. Note sur la photographie, 1980.*

Sophie Schmit
Commissaire de l'exposition

Sophie Schmit est historienne de l'art, journaliste et commissaire indépendante. Ses dernières expositions ont été : *Paris à Shanghai. Trois générations de photographes français* (Musée des Beaux-Arts, Shanghai, 2005), *Les Fantômes d'Odessa de Christian Boltanski* (Biennale d'art contemporain, Moscou, 2005), *Le Troisième Œil. La Photographie et l'Occulte* (Maison Européenne de la Photographie, Paris, 2004-2005 et Metropolitan Museum of Art, New York, 2005-2006).

N.B. : Pour des raisons de conservation, les épreuves anciennes sont présentées sous forme de tirages modernes d'exposition réalisés et supervisés par les détenteurs des originaux.

ด้วยอาลัย แต่ ฌานิน นีแยปซุ (ค.ศ. 1921-2007)

“สิ่งที่การถ่ายภาพบันทึกไว้อย่างไรก็สิ้นสุดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว เพราะการถ่ายภาพถ่ายภาพกดสิ่งที่ไม่สามารถเกิดซ้ำรอยเดิมได้อีก” โรลองด์ บาร์ธส์ เราสามารถเข้าใจความรู้สึกของคนทั่วโลกเมื่อมีการค้นพบการถ่ายรูปในปี ค.ศ. 1893 ได้ มันคือความฝันที่กลายเป็นความจริง นิทรรศการนี้เล่าเรื่องราวที่ก่อกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการที่กรุงปารีส และเป็นเรื่องราวที่สานต่อเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพถ่ายที่น่าเสนอในนิทรรศการนี้ผ่านการเลือกสรรจากบรรดาภาพถ่ายที่เก็บรักษาอยู่ ณ หอสมุดแห่งชาติฝรั่งเศส พิพิธภัณฑ์อ็อกซีและศูนย์ปอมปีดู กรุงปารีส ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสถานที่เก็บรักษาภาพถ่ายสาธารณะจำนวนมากที่สุดของโลก

ผู้ที่มอบความไว้วางใจร่วมจัดนิทรรศการในครั้งนี้กับเรา คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมแห่งฝรั่งเศส โรงเรียนศิลปะชั้นสูงแห่งชาติประจำกรุงปารีส นาคส์ อองรี ลารุติค, เอสเตก บรีโซ, บรรดานักสะสมภาพเอกชน ช่างภาพ ศิลปิน ตลอดจนเจ้าของลิขสิทธิ์ต่างๆ

ภาพถ่ายที่น่าเสนอแต่ละภาพจะมีคำบรรยายประวัติของการถ่ายภาพและช่างภาพเจ้าของภาพ เล่าเรื่องราวของประเทศฝรั่งเศสและชาวฝรั่งเศส รวมทั้งเรื่องราวของกรุงปารีส ผลงานที่ผ่านการคัดเลือกมาเพียงหนึ่งชิ้นต่อศิลปินหนึ่งคน มีทั้งผลงานของเหล่าอัจฉริยะ เช่น นิแยปซุ, หลุยส์-อดอล์ฟ ลูมแบร์ต เดอ โมลาร์ด, กุสตาฟ เลอ แกรย์, ชาร์ลส์ เนียร์, อูจีน กูวอสิเยร์, ฌ็องบิสซอง, เฟลิกซ์ นาดาร์ และอูจีน อีตเก้ นอกจากนี้ยังมีบรรดาช่างภาพที่ไม่ค่อยมีการจัดแสดงผลงานบ่อยครั้งนัก เช่น เอดูอาร์ด์ บัลดุส, ชาร์ลส์ มาร์วิลล์ และ โอลุส โกยาร์ต รวมทั้งภาพถ่ายจากช่างภาพสมัครเล่นทั้งนิรนามและมีชื่อเสียง เช่น นาคส์ ลารุติค และ ท่านเคาน์ท์โรแบร์ต เดอ มงเตสกีอู

กระนั้น หากขาดซึ่งการติดตามวิวัฒนาการทางด้านเทคนิคแล้ว เราก็ไม่อาจทำความเข้าใจกับการถ่ายภาพได้ ในช่วงแรกๆ การถ่ายภาพไม่ค่อยได้รับการปรับปรุงจากบรรดาเศรษฐี นักประดิษฐ์คิดค้นผู้ชื่นชอบการถ่ายรูปเท่าใดนัก หลังจากมีการพัฒนาด้านเทคนิค (การสร้างภาพ, การลดระยะ-เวลาในการจับภาพ) มีการซื้อขายภาพถ่ายอย่างกว้างขวาง เช่น เฟลิกซ์ นาดาร์ หรือ มาแยร์ กับ เมียงง การถ่ายภาพเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการโฆษณาชวนเชื่อในสมัยจักรพรรดินโปเลียนที่ ๓ (ค.ศ.1852-1870) เป็นยานพาหนะสำหรับการล่มสลายของเมือง (การบุกรุกปารีส) ของการเมือง (ลาคอมมูนเดอปารีส) ของสังคม การอพยพจากต่างจังหวัดเข้าสู่เมืองใหญ่และการเปลี่ยนโฉมหน้าอย่างไม่หยุดยั้งของสังคม

หากการถ่ายภาพยังอยู่กลายอยู่กึ่งกลางระหว่างศิลปะกับวิทยาศาสตร์ ในปี ค.ศ. 1839 รัฐมนตรีและนักปราชญ์ฝรั่งเศส ฟรองซัวส์ อราโก ทำนายถึงบทบาททางวิทยาศาสตร์ไว้ เมื่อได้รวบรวมเป็น “คลังภาพ” ภาพถ่ายจะได้รับการคัดสรร แบ่งประเภท เปรียบเทียบและวิเคราะห์โดยพี่น้องเฮนรีซึ่งเป็นนักดาราศาสตร์ อัลเฟงส์ แบร์ตียง ผู้ก่อตั้งศูนย์บริการภาพถ่ายนิทรรศการของปารีส นายแพทย์ร้าวาร์ต จิตแพทย์และนักสรีรวิทยาอย่างลูลส์ มารีเย รวมทั้งนักสรีรวิทยาอีกท่านคือดูเชนน์ เดอ บูลงญู ผู้ประสงคจะมอบ “คลังภาพแสดงความรู้สึก” ของตนให้นักเรียนโรงเรียนศิลปะชั้นสูงประจำกรุงปารีสใช้ในการศึกษา

ช่างภาพมือสมัครเล่นฝรั่งเศสหลายคน เช่น ชาร์ลส์ เนียร์ กับ กุสตาฟ เลอ แกรย์ เคยเป็นจิตรกรมาก่อน ศิลปินชั้นเลิศมากมาย เช่น อูจอน เดอลาคัวซ์ และเอ็ดการ์ เดอกัส เคยใช้การถ่ายภาพเพื่อสร้าง “คลังภาพประกอบ”

ช่วงต้นศตวรรษที่ ๒๐ ผลงานของบรรดาผู้ต่อสู้เพื่อให้เกิดการถ่ายภาพได้รับการยอมรับเป็นงานศิลปะ เช่น ผลงานของ คงสต็องต์ บัวโย ได้รับการ “จัด” ให้ใกล้เคียงกับงานภาพวาด ด้วยการจัดวางองค์ประกอบและวัสดุที่ใช้ในการสร้างภาพ หลังจากความวุ่นวายในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๑ (ค.ศ.1914-1918) ศิลปินแนวเหนือจริงเล่นกับการทดลองทางเทคนิค ในผลงานของแมน เรย์, โดรา มาร์ และ ราอูล อุบัก การถ่ายภาพไม่ได้เป็นเพียง “การนำเสนอ” หากยังเป็น “วัตถุ” ในงานสร้างสรรค์ด้วย

กระนั้น ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1930 เป็นต้นมา ช่างภาพแนวมนุษยธรรม เช่น บรีโซ, อองเดร แกร์เตสซ์, โรแบร์ต ตัวสโธ นำเสนองานที่น่าเสนอของกรุงปารีสในแง่มุมของเด็ก ๆ หัวโขนหรือผู้รัก ด้วยการพัฒนาของสื่อสิ่งพิมพ์ ฌานิน นีแยปซุ และ ซาบิน เวสส์ กลายเป็นช่างภาพนักข่าวหญิงที่ถ่ายภาพประกอบข่าวการเมืองและสังคม ภาพถ่ายปรากฏทั่วไปทั้งในนิตยสารและหนังสือต่างๆ ตลอดจนตามกำแพง ในส่วนของภาพถ่ายเฟชั่น ฟรองค์ ออร์วาทซ์ ดิแยกถ่ายภาพบนท้องถนนมากกว่าในสตูดิโอ บริษัทตัวแทนมีจำนวนมากขึ้น หนึ่งในนั้นคือบริษัทตัวแทนนักบุญที่ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1947 โดยมีอองรี การ์ติเยร์-เบรสซอง ผู้เริ่มต้นงานภาพถ่ายแนว “ช่วยกันนั้น” ร่วมเป็นหนึ่งในคณะผู้ก่อตั้ง และดูแลควบคุมการถ่ายภาพ “ภาพถ่ายรายงานข่าว” ของตนโดยตรง เช่นเดียวกับ มาร์ติน ฟรองค์ และ เรย์มอนด์ เดอปาร์ตง ขณะที่จิลล์ส์ การ์ง ถ่ายภาพรื้อถอนกระทั่งเสียชีวิตขณะถ่ายภาพเหล่านี้ จองดูป ชีเอฟี บีกแชนงานภาพถ่ายของตนตั้งกรวดก้อนเล็กที่ชวนให้นึกถึงงานของเขา อัญญา วารุตา ถ่ายภาพเธอราร์ด ฌีลีบงกซ์ในเทศกาลละครเวทีอวัญญู ก่อนจะหันไปทำงานในวงการภาพยนตร์และ “งานสร้างสรรค์ร่วมสมัย”

หนทางในการพัฒนางานถ่ายภาพสู่งานทัศนศิลป์นั้นไม่ได้ยาวไกลเลย ในผลงานของแบร์นาร์ด โฟค, ปาตริก โตซานี, วาเลรี เบอแล็ง, ฟรองค์ แปงแล็ง, วาเลรี จูฟ การถ่ายภาพกลายเป็นสื่อของการนำเสนอความคิดสร้างสรรค์ เป็นเครื่องมือในการทำงานของศิลปินแนวทัศนศิลป์ การถ่ายภาพเป็น “ความทรงจำ” ในผลงานของแบร์นาร์ด โบลุสซู และฌอร์จ รูสส์ การถ่ายภาพแปลงสภาพเป็น “ภาพวาด” ด้วยผลงานของฌอง-มารุค บุสตาเมียงต์ ส่วนแบร์ต็องต์ ลาวีเยร์ การถ่ายภาพไม่ได้เป็นแค่การถ่ายภาพ

นิทรรศการนี้ต้องการจะเน้นย้ำความมีชีวิตชีวาที่ดำเนินไปของการสร้างสรรค์ที่เริ่มต้นในฝรั่งเศสมาเกือบสองร้อยปี และที่สำคัญ นิทรรศการนี้ประสงค์อย่างยิ่งที่จะอำนวยความสะดวกให้หนึ่งใหญ่พวกเราได้เล่าขานเรื่องราวหนึ่ง “ภาพถ่ายไม่ได้เล่า (แต่เพียง) สิ่งที่ผ่านมาไปแล้ว หากเล่าถึงสิ่งที่เคยเกิดขึ้นชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น” โรลองด์ บาร์ธส์ คำบรรยายภาพเล่า ของบรีโซ แกร์ (ห้องสว่าง), ค.ศ. 1980

โซฟี ชมิต
ผู้จัดนิทรรศการ

โซฟี ชมิต เป็นนักประวัติศาสตร์ศิลป์ นักข่าวและนักจัดนิทรรศการอิสระ นิทรรศการล่าสุดของเธอคือ ปารีสที่เชียงใหม่ ช่างภาพฝรั่งเศสสามรุ่น (พิพิธภัณฑ์วิจิตรศิลป์ เชียงใหม่, ค.ศ.2005) วัฒนธรรมแห่งโอเดสซา โดยคริสเตียน โบลิตสกี (เทศกาลศิลปะร่วมสมัย บอสโก, ค.ศ. 2005) ท่าที่สาม การถ่ายภาพกับสิ่งลับ (ศูนย์จัดนิทรรศการภาพถ่ายแห่งยุโรป – ลาเมงเออโรเปียน เดอ ลา ไฟโตกราฟี, ปารีส, 2004-2005 และที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะเมโทรโพลิแทน, นิวยอร์ก, ค.ศ. 2005-2006)

หมายเหตุ - เพื่อการอนุรักษ์ภาพ ภาพถ่ายโบราณจะนำเสนอผ่านเทคนิคการสร้างภาพสมัยใหม่ ภายใต้การดำเนินการและควบคุมดูแลของเจ้าของภาพทั้งหมด

IN MEMORY OF JANINE NIEPCE (1921-2007)

« What the photographer reproduces infinitely, only takes place once: it repeats mechanically things that could never be repeated existentially », Roland Barthes.

One can understand here the emotion felt by the whole world on discovering photography in 1839. A dream becoming reality. This exhibition tells a story that began officially in Paris, and continues up to today's.

The works presented have been chosen out of thousands of prints from Bibliothèque nationale de France, Musée d'Orsay and Centre Pompidou, three of the most important public collections in the world. The French ministère de la Culture, the Ecole nationale supérieure des beaux-arts de Paris, the Donation Jacques Henri Lartigue, the Brassai Estate, the private collectors, photographers, artists or their descendants trusted in us in this adventure.

Each of these prints is accompanied by a text relating the history of the photograph and the photographer, telling us also about France and the French, and Paris too. Choosing a single work by each artist has enabled us to show alongside geniuses such as Nicéphore Niépce, Adolphe Humbert de Molard, Charles Nègre, Gustave Le Gray, Eugène Cuvelier, the Bisson brothers, Félix Nadar or Eugène Atget, artists that are all too rarely exhibited such as Édouard Baldus, Charles Marville and Auguste Collard. There are prints not only by anonymous amateurs and also famous names such as Jacques Henri Lartigue or Count Robert de Montesquiou.

However, photography cannot be understood without understanding its technique. In the beginning, it was developed slowly by rich inventors with a passion for photography. With the evolution of techniques (reproductibility of prints, shortening of exposure time...), it was commercialised by talented photographers such as Félix Nadar or Mayer & Pierson. A tool for imperial propaganda under Napoleon III (1852-1870), it bore witness to the continuing changes of a constantly mutating society: urban (major building works in Paris), political (the Commune), or social (the rural exodus).

But photography also straddles both art and science. In 1839, the minister and scholar François Arago predicted a scientific role for it. « The Repertory of Images », was sorted, classified, compared, and analysed by the astronomer Henry brothers, Alphonse Bertillon the founder of the Parisian Legal Identity Service, the psychiatrist Dr Raviart or the physiologist Jules Marey. Another physiologist, Duchenne de Boulogne wanted to give his « repertory of expressions » to the students at the Paris École des Beaux-Arts.

Nevertheless, the extraordinary French photographers such as Charles Nègre and Gustave Le Gray had been also painters. Great artists like Eugène Delacroix or Edgar Degas used it to build a « repertory of iconographic poses ».

At the beginning of the 20th century, pictorialists such as Constant Puyo were hoping to find through the composition of their work and by elements added during printing, a result close to painting. After the chaos of the First World War, Surrealists played with technical experiments. With Man Ray, Dora Maar or Raoul Ubac used photography no longer as the « representation » but also the « purpose » of the creation.

However, after 1930, humanist photographers such as Brassai, André Kertész and Robert Doisneau went looking for a poetic Paris. The one inhabited by kids, louts and lovers. With the growth of the press, Janine Niépce and Sabine Weiss became photo-reporters, covering political and social news. Photography is omnipresent in magazines and books. It covers walls as posters. Fashion photographer Frank Horvat prefers the street to a studio. There are more and more agencies. Amongst the founders of the Magnum Agency in 1947, Henri Cartier-Bresson hunted down the « decisive moment ». Alongside Martine Franck or Raymond Depardon, the photographer directly controlled the use and commercialisation of his work. « Photojournalist » Gilles Caron covered the most terrible news to the point of leaving his life there. Jeanloup Sieff scattered his photographs like little stones tracing his personal story. Agnès Varda immortalised Gérard Philipe on stage at the Avignon Festival before concentrating on films and « contemporary » creation.

In the last quarter of the 20th century, there is only a small step to take from photography to plastic arts. With Bernard Faucon, Patrick Tosani, Valérie Belin, Valérie Jouve or Frank Perrin, photography also becomes a creative media, used by conceptual artists. In her description of society, transforms it using computer technology. She is « the memory » with Bernard Plossu and Georges Rousse. Jean-Marc Bustamante transforms it into « paintings » in his installations. As for Bertrand Lavier, he is not even photographer.

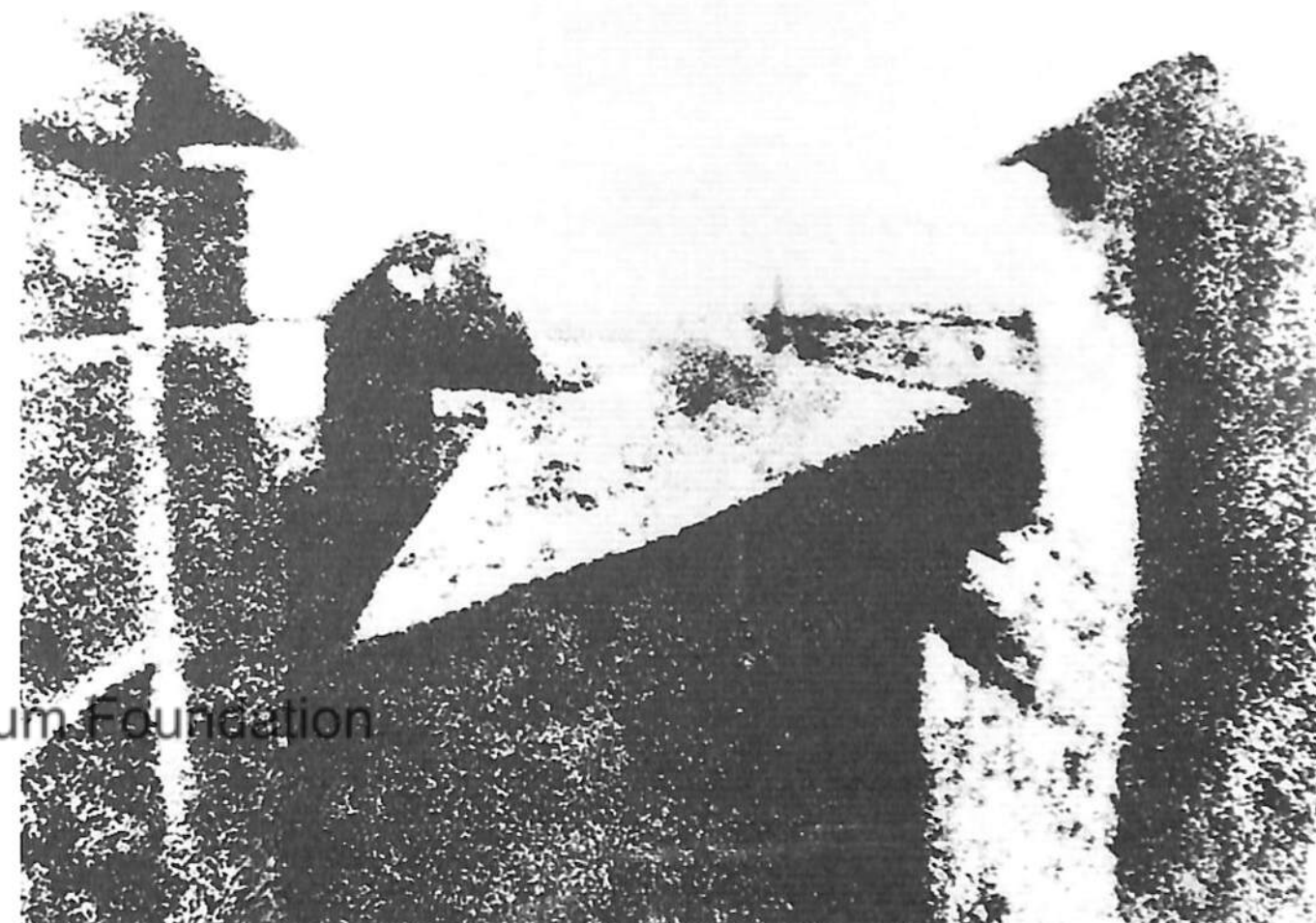
This exhibition wishes to underline the extraordinary vitality of a creative art started in France less than two centuries ago. It also wants to enable all of us to tell our own stories.

« Photography does not (necessarily) say what is no longer, but only and certainly what was » *Camera Lucida: Reflections on Photography*, 1982.

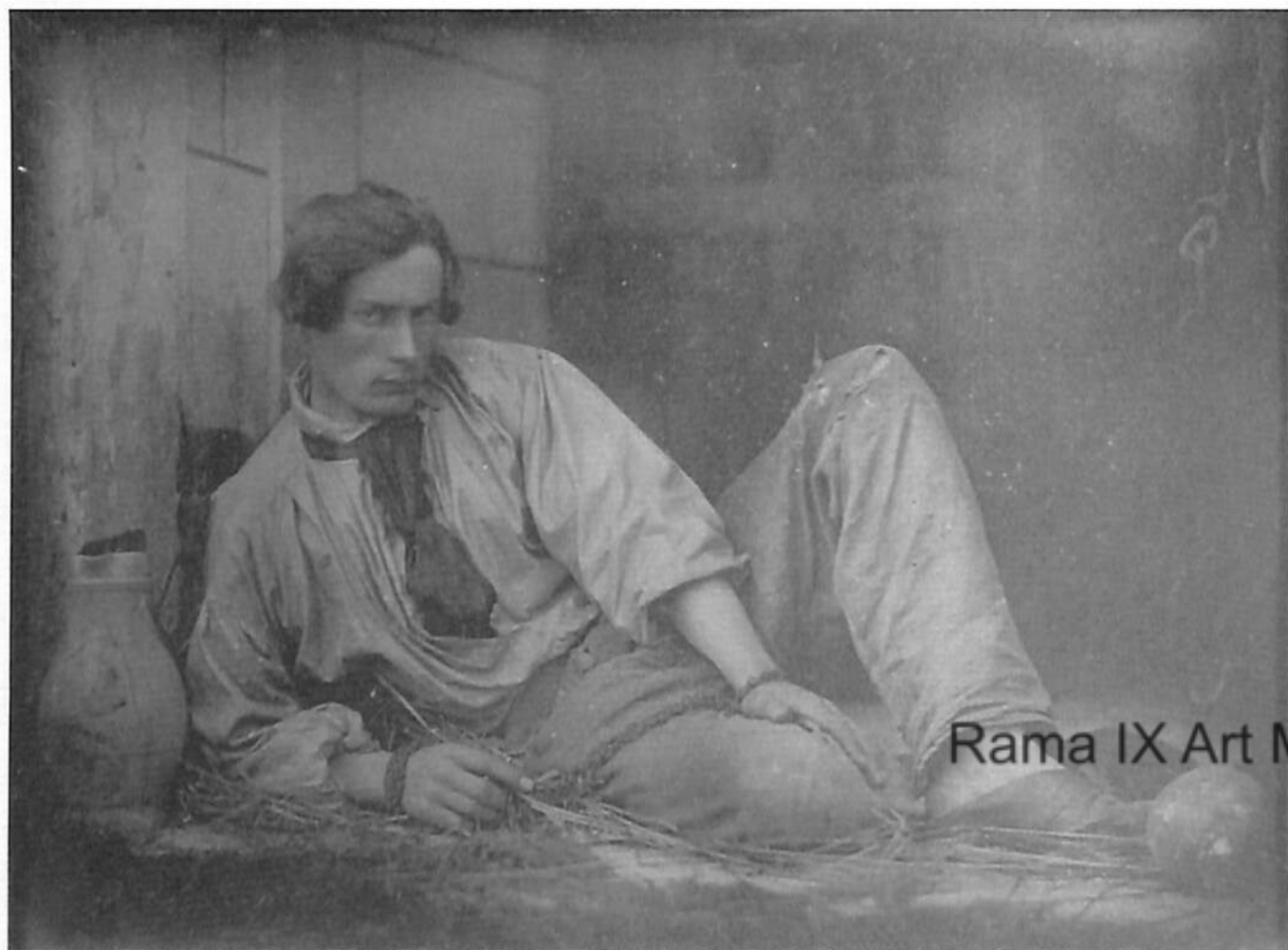
Sophie Schmit
Curator of the exhibition

Sophie Schmit is an art historian, journalist and independant curator. Her latest exhibitions were: *Paris to Shanghai. Three Generations of French Photographers* (Fine Arts Museum, Shanghai, 2005), *The Ghosts of Odessa by Christian Boltanski* (Contemporary Art Biennale, Moscow, 2005), *The Perfect Medium. Photography and the Occult* (Maison Européenne de la Photographie, Paris, 2004-2005 and Metropolitan Museum of Art, New York, 2005- 2006).

Note: For reasons of conservation, vintages are presented as modern exhibition prints made and supervised by the owners of the originals.

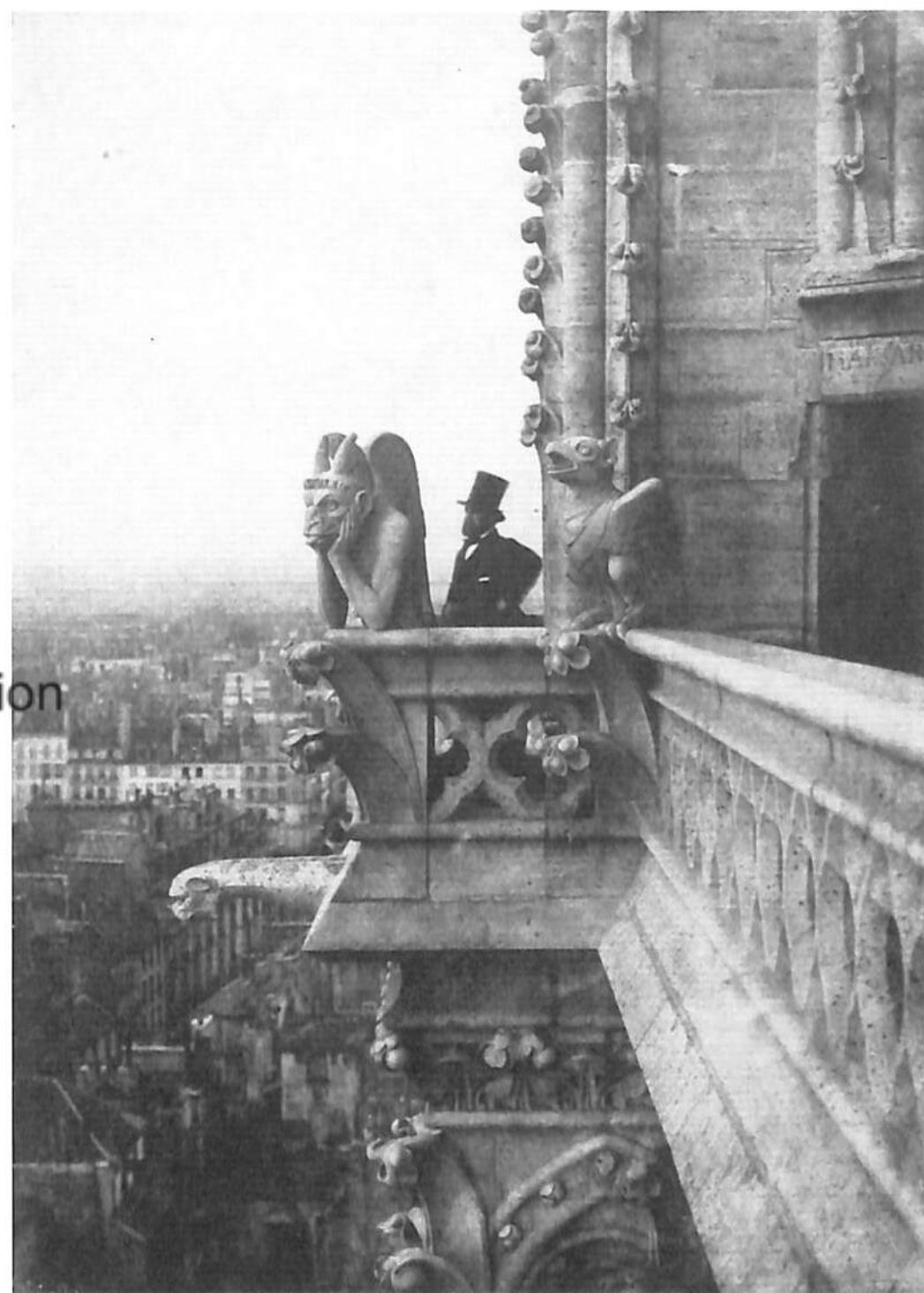

Nicéphore Niépce *Point de vue pris d'une fenêtre*, 1826 ou 1827

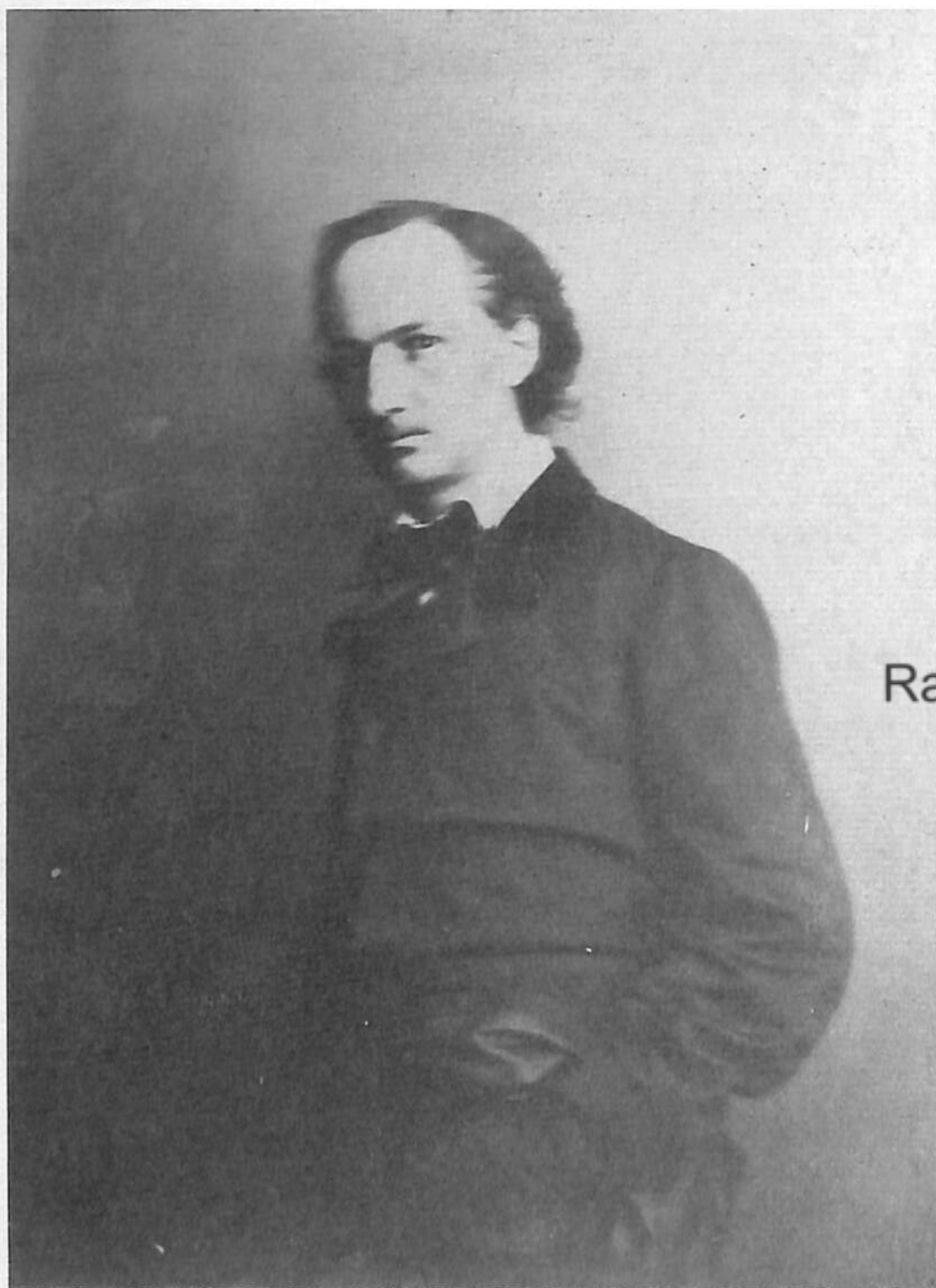

Louis Adolphe Humbert de Molard *Louis Dodier en prisonnier*, 1847

Rama IX Art Museum Foundation

Charles Nègre *Galerie Supérieure de Notre Dame de Paris, dit le Stryge*, 1853

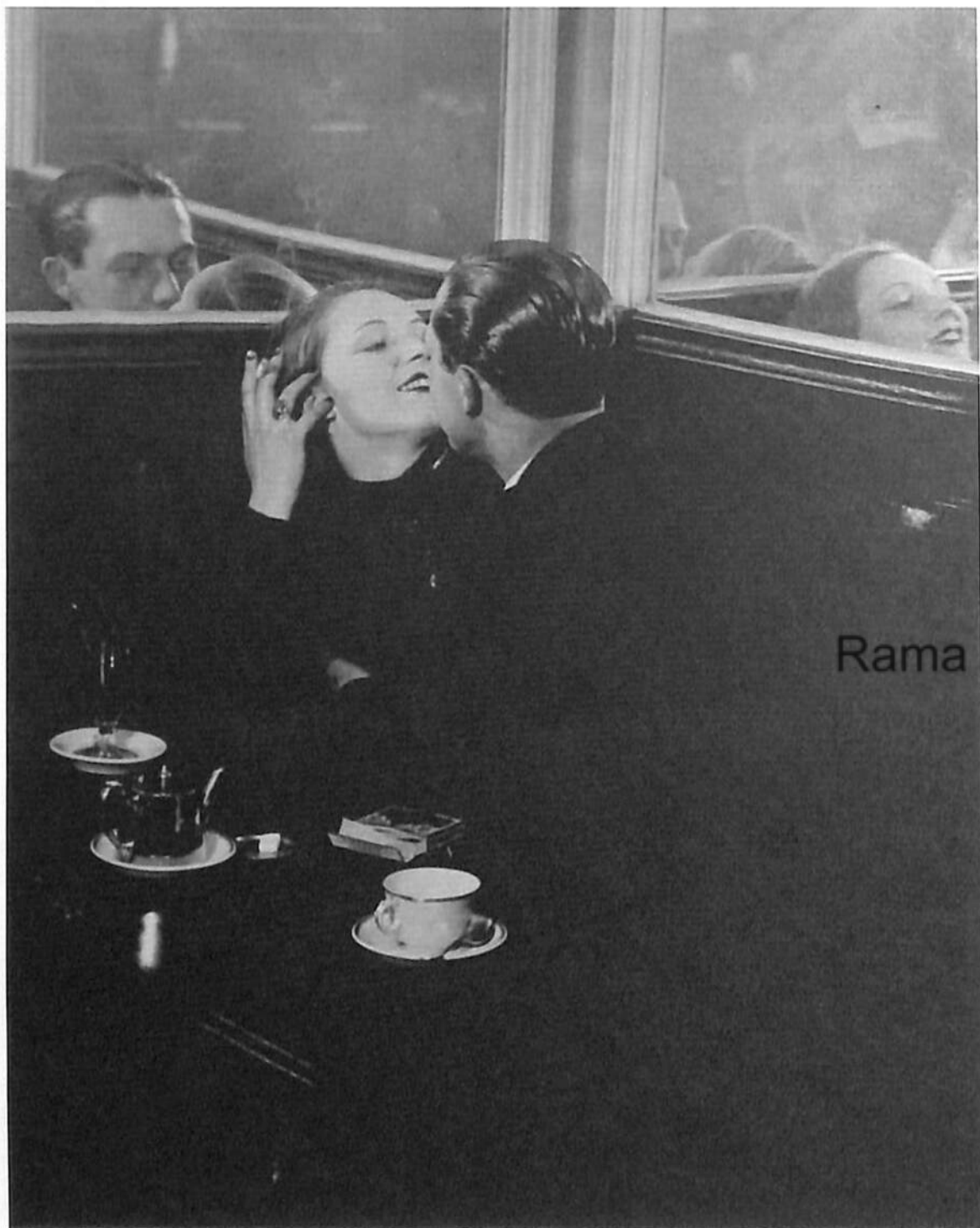

Félix Nadar *Charles Baudelaire*, 1856-58

Rama IX Art Museum Foundation

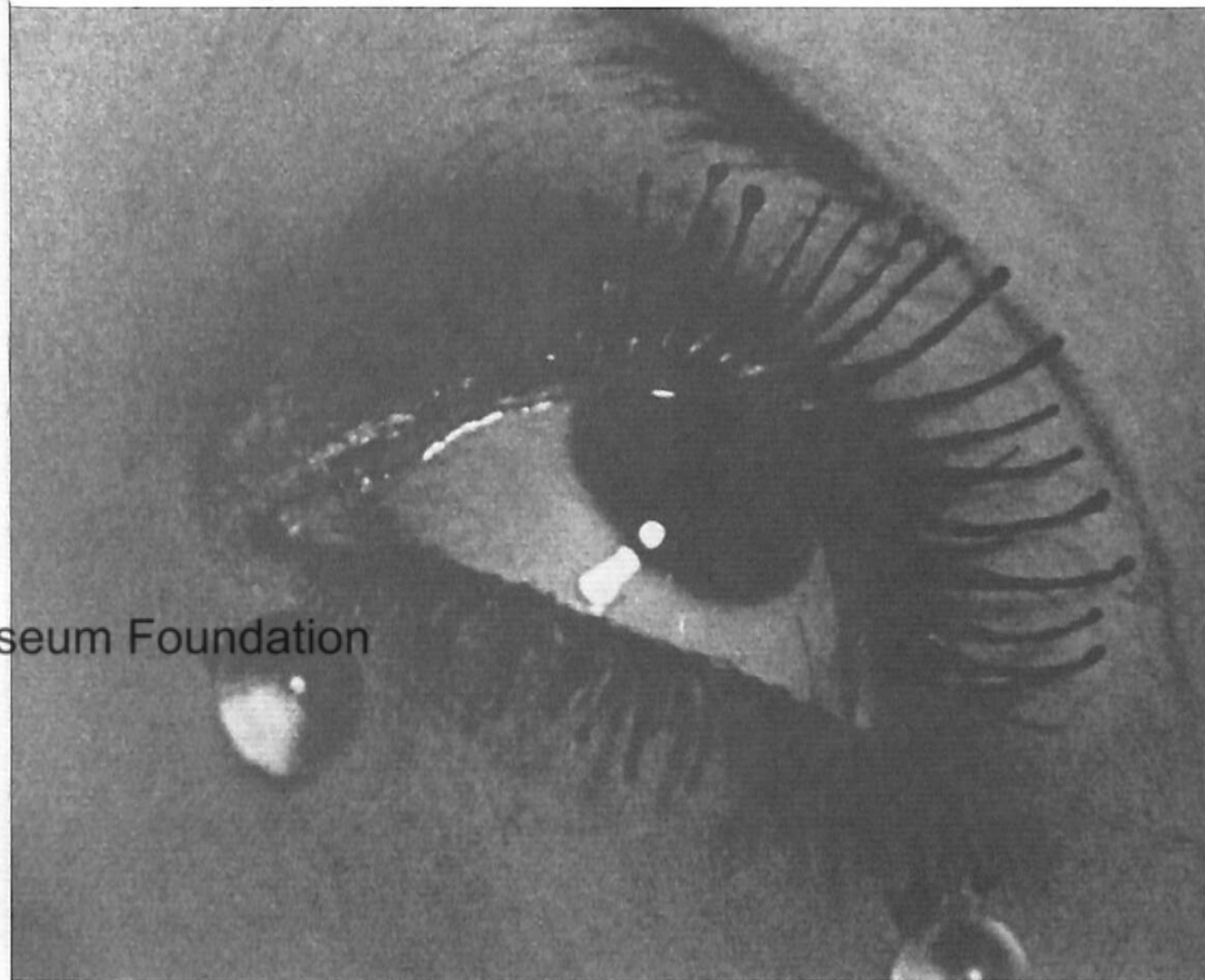

André Kertész *Meudon*, 1928

Brassai *Couple d'amoureux*, vers 1932

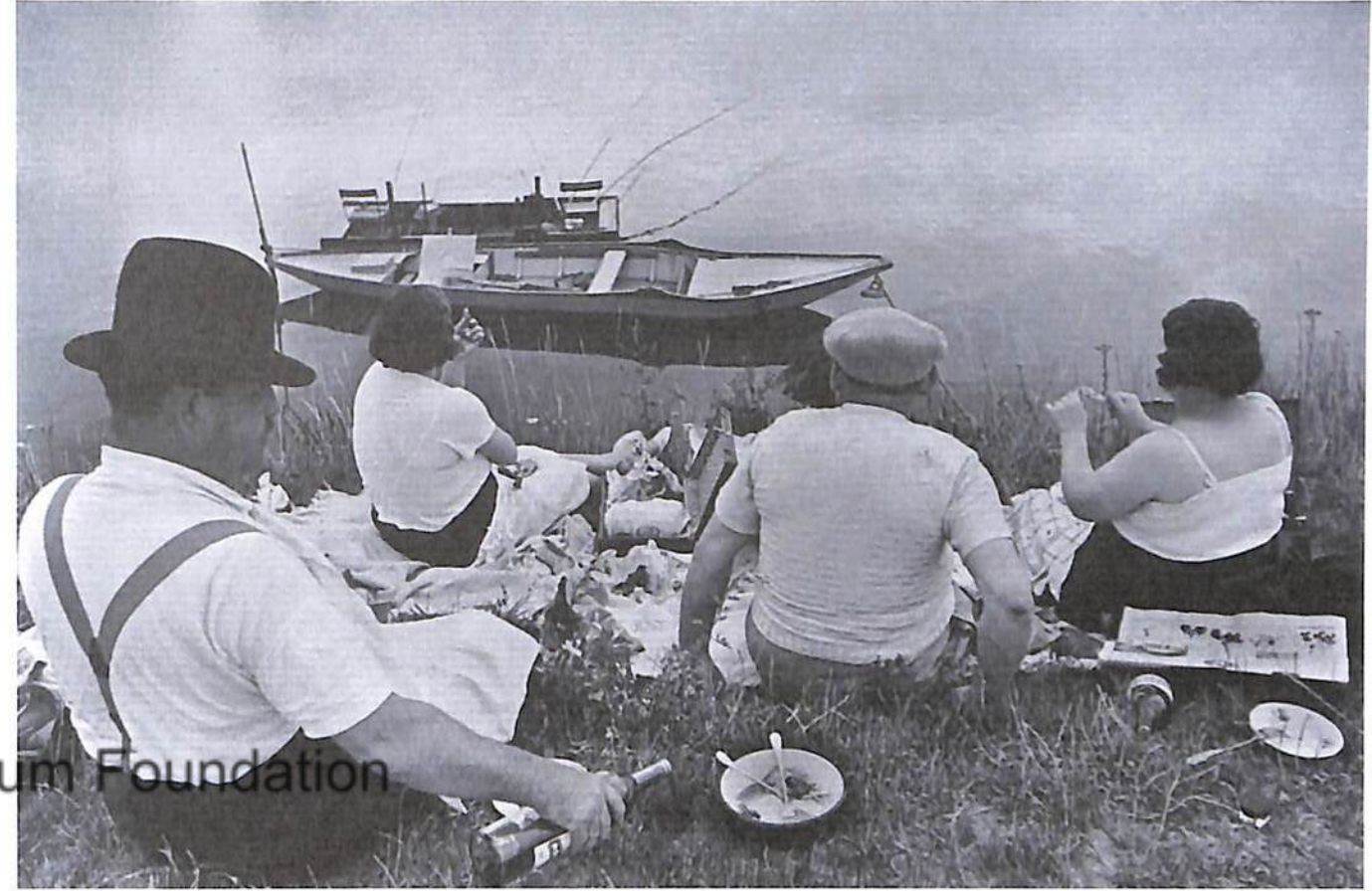
Rama IX Art Museum Foundation

Man Ray *L'œil*, 1933

Marcel Duchamp *Couverture-Cigarette*, 1936

Henri Cartier Bresson *Dimanche sur les bords de Marne*, 1938